

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра правового забезпечення підприємницької діяльності та
фінансової безпеки
Факультет № 6**

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

навчальної дисципліни «Управління фінансово-економічною безпекою
держави»
вибіркових компонент
освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти

072 Фінанси, банківська справа та страхування

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки протокол від 25.08.2023 № 7

Розробники:

1. доцент, доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності, к.ю.н., доцент Ананьєва Євгенія Андріївна
і та фінансової безпеки, к.ю.н., доцент Коробцова Дар'я Вікторівна;

Рецензенти:

1. професор кафедри трудового та господарського права ХНУВС, д.ю.н., старший науковий співробітник Є.Ю. Подорожній
2. доцент кафедри банківської справи і фінансових послуг ХНЕУ ім. Семе́на Кузне́ця, к.е.н., доцент О.М. Рац

**1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)**

Номер розділу	Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
		Всього	з них:					
			лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
	ТЕМА № 1: : Формування системи економічної безпеки.	14	2		2		10	
	ТЕМА № 2: Теоретичні основи управління системою економічної безпеки.	36	8		8		20	
	ТЕМА № 3: Організація управління системою економічної безпеки.	34	6		8		20	
	ТЕМА № 4: Управління ризиками в системі економічної безпеки.	36	8		48		20	
								Залік
Всього за рік:		120	24	-	26	-	70	

**1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер розділу	Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
		Всього	з них:					
			лекцій	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
	ТЕМА № 1: : Формування системи економічної безпеки.	12	1		1		10	
	ТЕМА № 2: Теоретичні основи управління системою економічної безпеки.	40	2		2		36	
	ТЕМА № 3: Організація управління системою економічної безпеки.	28	1		1		26	
	ТЕМА № 4: Управління ризиками в системі економічної безпеки.	40	2		2		36	
								Залік
Всього за рік:		120	6	-	6	-	108	

2. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема № 1. Формування системи економічної безпеки.

Семінарське заняття. Основні поняття і складові системи економічної безпеки держави

Навчальна мета заняття: *розвинути компетенції у царині формування системи економічної безпеки*

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години;

заочна форма навчання – 1 година.

Навчальні питання:

1. Розвиток та сучасний зміст поняття економічної безпеки підприємства, установи, організації.
2. Головні загрози економічній безпеці підприємства, установи, організації.
3. Економічна безпека суб'єктів господарювання основних видів економічної діяльності в Україні.
4. Державне регулювання економічної безпеки підприємства, установи, організації.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

При вивченні першого питання особливу увагу звернути на зміст національної безпеки України і її структуру.

В другому питанні виділити: поняття економічної безпеки держави, її об'єкти і суб'єкти, рівні і принципи забезпечення.

В третьому питанні розглянути методи оцінки економічної безпеки держави: метод експертної оцінки, метод аналізу і оброблення сценаріїв, метод розпізнавання образів. Зміст і використання системи індикаторів.

Додаткові питання

1. Методи статистичного аналізу в оцінці рівня економічної безпеки держави.
2. Міжнародні стандарти економічної безпеки держави.

Теми для рефератів:

1. Характеристика загроз і небезпек економічної безпеки держави.
2. Національні інтереси держави.

Література:

1. Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні: колективна монографія / за ред. Я.Я. Пушака та Я.С. Піцура – Львів: Ліга-Прес, 2017. – 368 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/495/1/Монографія%20->

[%20Актуальні%20проблеми%20забезпечення%20економічної%20безпеки%20в%20Україні.pdf](#)

2. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, мето- дологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020.— 384 с.
https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3284/1/Mel%27nyk_monografija.pdf
3. **Економічна** безпека підприємництва в Україні : монографія / Г. В. Ситник, Г. В. Блакита, Н. М. Гуляєва та ін. — Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2020. — 284 с.
<https://knute.edu.ua/file/MjkwMjQ=/5a209ea36441d3c8a61de7c747ac385b.pdf>

Тема № 2. Теоретичні основи управління системою економічної безпеки Семінарське заняття. Безпека економіки держави

Навчальна мета заняття: засвоїти зміст, порядок проведення класифікації економічної діяльності і аналізу її складових.

Кількість годин :

денна форма навчання – 8 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Суть, мета та завдання управління економічною безпекою підприємства.
2. Суб'єкти та об'єкти управління економічною безпекою підприємства.
3. Основні принципи та методи управління економічною безпекою підприємства.
4. Характеристика основних функцій управління економічною безпекою підприємства.
5. Механізми управління економічною безпекою підприємства.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

При вивченні першого питання звернути увагу на сучасні погляди ана літиків на класифікацію економічної діяльності.

В другому питанні окремо визначити суб'єктів формальної економічної діяльності та її значення для держави.

У третьому питанні виділити складові частини неформальної економі- чної діяльності , їх кількісне співвідношення і небезпеки кожної для держави.

Додаткові питання

1. Характеристика і загрози тіньової економіки
2. Характеристика і загрози кримінальної економіки

Теми для рефератів:

1. Характеристика і загрози економіки власних потреб
2. Характеристика і загрози тіньової економіки

3. Характеристика і загрози кримінальної економіки

Література:

1. Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні: колективна монографія / за ред. Я.Я. Пушака та Я.С. Піцура – Львів: Ліга-Прес, 2017. – 368 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/495/1/Монографія%20-%20Актуальні%20проблеми%20забезпечення%20економічної%20безпеки%20в%20Україні.pdf>
2. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, мето- дологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020.– 384 с.
https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3284/1/Mel%27nyk_монографія.pdf
3. **Економічна** безпека підприємництва в Україні : монографія / Г. В.Ситник, Г. В. Блакита, Н. М. Гуляєва та ін. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2020. – 284 с.
<https://knute.edu.ua/file/MjkwMjQ=/5a209ea36441d3c8a61de7c747ac385b.pdf>

Тема № 3. Організація управління системою економічної безпеки

Семінарське заняття: Безпека людського розвитку. Інноваційна безпека. Енергетична безпека.

Навчальна мета заняття: встановити зміст і умови зміцнення безпеки людського розвитку, інноваційної безпеки, енергетичної безпеки.

Кількість годин:

денна форма навчання – 8 години;

заочна форма навчання – 1 година.

Навчальні питання:

1. Основи організації управління економічною безпекою підприємства.
2. Принципи організації управління економічною безпекою підприємства.
3. Функції відділу економічної безпеки підприємства.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

При розгляді першого питання звернути увагу студентів на те, що ін- дикатори безпеки людського розвитку є одними з найбільш важливих при ви- значенні рівня економічної безпеки держави. При перевищенні граничних значень безпеки людського розвитку в державі може формуватись стан рево- люційної ситуації.

У другому питанні слід детальніше проаналізувати місце України серед держав світу за рівнем інноваційної безпеки, встановити засоби зміцнення інноваційної безпеки держави.

В третьому питанні особливу увагу студентів слід звернути на те, що рівень енергетичної безпеки держави значною мірою залежить від кількості незалежних джерел (не менш трьох) по кожному енергетичному ресурсу.

Додаткові питання

Міжнародні стандарти безпеки людського розвитку держави.

2. Міжнародні стандарти інноваційної безпеки держави.

Теми для рефератів:

1. Міжнародні стандарти безпеки людського розвитку держави.

2. Міжнародні стандарти інноваційної безпеки держави.

3. Міжнародні стандарти енергетичної безпеки держави.

Література:

1. Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні: колективна монографія / за ред. Я.Я. Пушака та Я.С. Піцура – Львів: Ліга-Прес, 2017. – 368 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/495/1/Монографія%20-%20Актуальні%20проблеми%20забезпечення%20економічної%20безпеки%20в%20Україні.pdf>
2. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, мето- дологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020.– 384 с.
https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3284/1/Mel%27nyk_монографія.pdf
3. **Економічна** безпека підприємництва в Україні : монографія / Г. В.Ситник, Г. В. Блакита, Н. М. Гуляєва та ін. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2020. – 284 с.
<https://knute.edu.ua/file/MjkwMjQ=/5a209ea36441d3c8a61de7c747ac385b.pdf>

Тема № 4. Управління ризиками в системі економічної безпеки

Семінарське заняття: Економічна безпека підприємства

Навчальна мета заняття: вивчення методів аналізу економічної безпеки підприємства.

Кількість годин:

денна форма навчання – 8 годин;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Визначення ризиків у діяльності підприємства.
2. Ситуаційний підхід при ідентифікації ризиків підприємства.
3. Методи впливу на ризик та прийоми зниження ступеня ризику.
4. Управління страховими ризиками.
5. Способи зниження ризиків на фондовому ринку.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

В першому питанні увагу студентів звернути на те, що змістом економічної безпеки підприємства є його спроможність до виживання і розвитку.

При розгляді другого питання акцентувати увагу студентів на необхідності збереження і розвитку активів, як економічної основи виживання підприємства.

У третьому питанні необхідно підкреслити, від яких факторів залежить величина фінансових результатів підприємства, як економічної основи його розвитку.

В четвертому і п'ятому питаннях детально пояснити студентам наукову основу зв'язку рівнів фінансової стійкості і ліквідності з рівнями його економічної безпеки.

Додаткові питання:

1. Економічна основа розвитку підприємства.
2. Індикатори економічної безпеки підприємства.

Теми для рефератів:

1. Економічна основа виживання (самозбереження) підприємства.
2. Економічна основа розвитку підприємства.
3. Індикатори економічної безпеки підприємства.

Література:

1. Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні: колективна монографія / за ред. Я.Я. Пушака та Я.С. Піцура – Львів: Ліга-Прес, 2017. – 368 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/495/1/Монографія%20-%20Актуальні%20проблеми%20забезпечення%20економічної%20безпеки%20в%20Україні.pdf>
2. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, мето- дологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020.– 384 с.
https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3284/1/Mel%27nyk_monografія.pdf
3. **Економічна** безпека підприємництва в Україні : монографія / Г. В.Ситник, Г. В. Блакита, Н. М. Гуляєва та ін. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2020. – 284 с.
<https://knute.edu.ua/file/MjkwMjQ=/5a209ea36441d3c8a61de7c747ac385b.pdf>

1. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в інтернеті

Основна

4. Актуальні проблеми забезпечення економічної безпеки в Україні: колективна монографія / за ред. Я.Я. Пушака та Я.С. Піцура – Львів: Ліга-Прес, 2017. – 368 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/495/1/Монографія%20-%20Актуальні%20проблеми%20забезпечення%20економічної%20безпеки%20в%20Україні.pdf>
5. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, мето- дологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020.– 384 с.
https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3284/1/Mel%27nyk_монографія.pdf
6. Економічна безпека : навч. посібник / В. І. Франчук, Л. В. Герасименко, В. О. Гончарова, З. Б. Живко та ін. ; за ред. В. І. Франчука. Львів : Вид-во ЛьвДУВС, 2010. 244 с.
https://www.academia.edu/38135451/Економічна_безпека_Живко_З_Б_Франчук_В_І
7. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : колективна монографія : у 2 т. Дніпропетровськ : ФОП Дробязко С.І., 2014. Т. 2. 349 с. https://economics.net.ua/files/scientific-base/monogr/bashinska_6.pdf
8. Економічна безпека підприємств : підручник / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін. К. : Алерта, 2011. 704 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/673/1/економічна%20безпека%20підприємств%20підручник.pdf>
9. Організація та управління системою економічної безпеки підприємства: навчально-методичний посібник / З. Б. Живко, О.В. Черевко, Н.В. Зачосова, М. О. Живко, О.Б. Баворовська, В.О. Занора; за ред. З.Б. Живко. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 120 с.
https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3465/1/НМП_Організація%20та%20управління%20системою%20економічної%20безпеки%20підприємства.pdf
10. Корпоративне управління в системі економічної безпеки : навч. посібник / З. Б. Живко, О. Р. Сватюк, М. І. Копитко ; за заг. ред. З. Б. Живко. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 456 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/671/1/корпоративне%20управління%20в%20системі%20екон%20безп.pdf>
11. Отенко І. П., Іващенко Г. А., Воронков Д. К. Економічна безпека підприємства : навч. посібн. Х. : ХНЕУ, 2012. 251 с.
https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/4856/1/20160527IAZ_P203-205.pdf
12. Економічна безпека: навч. посіб. / О.Є.Користін, О.І.Барановський, Л.В.Герасименко та ін.; за ред. О.М.Джужі. - К.: Алерта; КНТ; Центр учбової літератури, 2018. - 368 с. <https://oduvs.edu.ua/wp->

<content/uploads/2016/09/Lektsiya-2-Zagrozi-ekonomichnij-bezpetsi.pdf>

13. Франчук В.І. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності: підручник / В.І. Франчук. – Львів: ЛьвДУВС, 2015. – 236 с.
<https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/475>
14. Економічна безпека України: монографія В.Г.Федоренко, І.М.Грищенко, О.Ф.Новікова, О.В.Ольшанська та ін.; за ред. В.Г.Федоренка. – К.: ТОВ «ДКС центр», 2017. – 462 с.
https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9337/2/Ekonomichna_bezpeka_Ukrainy_mono_Titul_Zmist_Vstup.pdf

Додаткова

1. Економічна безпека підприємства: підручник / за ред. А. М. Дідик. Львів: ТзОВ «Видавнича група «Бухгалтер України», 2019. 624 с.
http://elar.naiaau.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/17593/1/Економічна%20безпека%20підприємства_підручник.pdf
2. **Економічна безпека підприємництва в Україні** : монографія / Г. В. Ситник, Г. В. Блакита, Н. М. Гуляєва та ін. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 284 с.
<https://knute.edu.ua/file/MjkwMjQ=/5a209ea36441d3c8a61de7c747ac385b.pdf>
3. **Фінансово-економічна безпека: теоретико-правові аспекти** : навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р. (кер.), Юнін О. С., Круглова О. О. та ін.]. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. – 195 с.
<http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2885/1/ФЕБ%20ПОСІБНИК.pdf>
4. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / О. С. Марченко ; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого,
5. Каф. екон. теорії. – Харків : Право, 2022. – 246 с.
<http://ftplec.nlu.edu.ua/Навчально-методичні%20матеріали/Кафедра%20економічної%20теорії/051.%20Економіка.%20Бакалаври/Економічна%20безпека%20підприємства.pdf>
6. **Ярмак О. В. Економічна безпека підприємства**: навчально-методичний посібник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Бізнес- економіка». Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 92 с.
<http://ftplec.nlu.edu.ua/Навчально-методичні%20матеріали/Кафедра%20економічної%20теорії/051.%20Економіка.%20Бакалаври/Економічна%20безпека%20підприємства/051-б.%20%20Економічна%20безпека%20підприємства.%20НМП..pdf>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://mon.gov.ua/ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.
2. <http://rada.gov.ua/> – Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
3. <https://www.kmu.gov.ua/ua> – Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України
4. <http://www.nau.ua> – Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

